

УДК 657.1

Дубініна М.В.*доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри
Миколаївського національного аграрного університету***Фалько Р.В.***студент обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету***Янюк М.О.***студент обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

CONCEPT AND ESSENCE OF FORMATION OF ACCOUNTING POLICY AT THE AGRICULTURAL ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито сутність поняття «облікова політика» та надано інформацію щодо основних аспектів формування і застосування облікової політики сільськогосподарських підприємств. Визначено фактори, що впливають на її вибір і обґрунтування. Розглянуто і проаналізовано праці видатних українських вчених. Виділено недоліки, які допускаються при формуванні облікової політики на сільськогосподарських підприємствах. Визначено напрямки покращання методології формування облікової політики.

Ключові слова: облікова політика, форма бухгалтерського обліку, методи оцінки активів та зобов'язань, графік документообігу, перелік облікових регістрів.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыта сущность понятия «учетная политика» и предоставлена информация об основных аспектах формирования и применения учетной политики в сельскохозяйственных предприятиях. Определены факторы, влияющие на ее выбор и обоснование. Рассмотрены и проанализированы труды выдающихся украинских ученых. Выделены недостатки, допускающиеся при формировании учетной политики на сельскохозяйственных предприятиях. Определены направления улучшения методологии формирования учетной политики.

Ключевые слова: учетная политика, форма бухгалтерского учета, методы оценки активов и обязательств, график документооборота, перечень учетных регистров.

ANNOTATION

The article reveals the essence of the concept of «accounting policies» and provides information on the basic aspects of the formation and application of accounting policies farms. The factors influencing its selection and justification. We considered and analyzed the works of outstanding Ukrainian scientists. Analyzed the shortcomings allowed the formation of accounting policy in the agricultural enterprises. The directions of improvement of methodology of formation of accounting policy.

Keywords: registration policy, form of record-keeping, methods of estimation of assets and obligations, graph flow of documents, list of registration registers.

Постановка проблеми. У 2014 р. Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Євроінтеграція відкриває нові перспективи для розвитку аграрного сектору, а перед підприємствами стоїть завдання за два роки адаптуватися до вимог ЄС. Однак вхідження вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на аграрні ринки Євросоюзу вимагає дотримання ними стандартів та вимог

та ведення підприємствами чіткої та прозорої облікової політики.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності.

Від уміло сформованої облікової політики багато в чому залежать ефективність керування господарською діяльністю підприємства й стратегія його розвитку на тривалу перспективу. Адже облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій у керуванні підприємством, дозволяє оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища.

На сьогоднішній день все частіше спостерігається формальний підхід до формування облікової політики в сільськогосподарських підприємствах. Значні зміни у формах власності, організаційних формах підприємства, ринковій інфраструктурі суттєвим чином вплинули на форми, види й методи планування, управління, аналізу, а система обліку в основному зберегла старі ідеологію та організацію. Тому дослідження формування облікової політики є досить нагальними, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження. На таку ситуацію впливають як відсутність достатнього практичного досвіду керування в ринкових умовах, так і недостатнє законодавче врегулювання цього питання, а також недостатнє вивчення цієї проблеми з боку науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання облікової політики на сільськогосподарських підприємствах України досліджувались рядом українських вчених, таких як І.А. Басманов, П.С. Безруких, О.С. Бородин, Т.Г. Маренич. Однак практичні питання фор-

мування облікової політики в сільськогосподарських підприємствах досліджені недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У дослідженнях і публікаціях недостатньо повно розкриваються складові облікової політики як ефективної системи зв'язку організаційно-технологічних елементів їх використання безпосередньо в підприємствах. Не в повному обсязі висвітлюється практичне застосування та впровадження складових облікової політики в сільськогосподарських підприємствах, вплив її на поліпшення економічного стану господарювання.

Мета статті полягає у наданні інформації щодо основних аспектів формування і застосування облікової політики сільськогосподарських підприємств та визначенні основних напрямків покращання методології її формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі формування ринкових відносин в Україні все більше виразними стають властиві ринку характерні риси – конкурентоспроможність виробництва, оперативність, своєчасність і ризик ухвалених рішень.

Потреба у формуванні облікової політики виникає лише в умовах повної господарської самостійності підприємства. Офіційне запровадження зумовлене процесами реформування національної системи бухгалтерського обліку відповідно до вимог ринкової економіки шляхом гармонізації його з міжнародними стандартами.

З метою сприяння успішної діяльності підприємство самостійно розробляє систему (необхідного вигляду та змісту форм) управлінської звітності, головною метою якої є надання керівництву відповідної інформації щодо рівня прибутковості (підприємства в цілому, конкретного підрозділу певної продукції або груп продуктів); рівня витрат; зіставлення показників за різні періоди та між фактичним виконанням і плановим завданням [4].

На вибір і обґрунтування облікової політики підприємства впливають такі основні фактори:

- форма власності та організаційно-правова форма підприємства;
- галузева приналежність або вид діяльності;
- обсяги діяльності, чисельність працівників тощо;
- система оподаткування;
- ступінь свободи діяльності в ринкових умовах (самостійність рішень у питаннях ціноутворення, вибору партнерів);
- стратегія фінансово-господарського розвитку (мета і завдання економічного розвитку, очікувані напрямки інвестицій);
- наявність матеріальної бази (забезпечення комп'ютерною технікою й іншими засобами оргтехніки, програмними продуктами тощо);
- система інформаційного забезпечення підприємства (по всіх необхідних для ефективної діяльності підприємства напрямках);
- рівень кваліфікації бухгалтерських кадрів, ініціативи керівників підприємства;

– система матеріального стимулювання і ефективності роботи підприємства.

Однак слід зазначити, що на формування облікової політики у сільськогосподарських підприємствах, окрім названих вище факторів, також впливає і форма організації бухгалтерського обліку. Керуючись п. 4 ст. 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облік можна вести:

- увівши до штату підприємства посади бухгалтера або створюючи бухгалтерську службу, очолювану головбухом;
- уклавши угоду з приватним підприємцем, який надає послуги з бухгалтерського обліку;
- на договірних засадах централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійно власнику або керівнику підприємства.

Також на формування облікової політики впливає і вибір Плану рахунків, який використовується у сільськогосподарському підприємстві. На підприємстві можуть використовувати:

- загальний План рахунків із застосуванням рахунків витрат класів 8 і 9, затверджений Наказом Мініфіну України від 30.11.99 р. № 291;
- загальний План рахунків без застосування рахунків витрат класу 8;
- спрощений План рахунків, затверджений Наказом Мініфіну України від 19.04.01 р. № 186;

Облікова політика підприємства повинна формуватися на підставі запроваджених національних П(С)БО і полягати у виборі принципів, методів і процедур, пов'язаних з оцінкою чи обліком статей звітності.

Формат підготовки та подання інформації повинен бути закріплений у розпорядчому документі про формування облікової політики. За наявності документально оформленої облікової політики підприємства його керівники, управлінці, а також контролюючі органи знатимуть можливості облікової системи підприємства та організаційні і методичні підходи до її формування [5].

Складові облікової політики розробляють і затверджують у Наказі про облікову політику підприємства, в якому мають бути відображені всі способи і процедури, що використовуватиме підприємство для правильного відображення господарських операцій, фінансового стану, достовірного визначення результатів діяльності та забезпечення об'єктивності показників обліку для складання фінансової звітності.

Отже, формування та дотримання прийнятої на підприємстві облікової політики є однією з важливих умов отримання достовірної інформації для відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Однак при її формуванні в сільськогосподарських підприємствах допускається ряд суттєвих недоліків, які потребують усунення [5].

З основних недоліків облікової політики підприємств можна виділити такі:

– окремі підприємства Наказ про облікову політику складають формально, елементи Наказу не обґрунтовані й дублюють окремі пункти нормативних документів;

– більшість агропідприємств визначили свою облікову політику ще на початку реформування бухгалтерського обліку, тобто одночасно з набранням чинності Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Після цього в переважній більшості до наказів не вносились ніякі зміни, незважаючи на затвердження нових П(С)БО та внесення змін і доповнень до діючих;

– зміст більшості наказів про облікову політику не структуризовано. Деякі питання формування обліку окремих об'єктів наводяться не в повному обсязі або зовсім не висвітлені;

– не розробляється облікова політика щодо формування обліку, а саме: не наводиться в ній або додатках до неї робочий план рахунків, графік документообігу, перелік облікових регістрів, що застосовуються на підприємстві, тощо;

– не розробляється облікова політика щодо управлінського обліку.

Після впровадження НП(С)БО у підприємства є альтернативні варіанти вибору методів оцінки та обліку окремих статей фінансової звітності: амортизації основних засобів та нематеріальних активів, методу списання виробничих запасів, витрат на виробництво та калькулювання собівартості, резерву сумнівних боргів тощо. Кожне підприємство обирає з цих методів той, що дозволяє максимально точно розкрити його фінансовий стан.

Визначимо напрямки покращання методології формування облікової політики.

Підприємство самостійно обирає один із методів нарахування амортизації основних засобів. Для спрощення бухгалтерського обліку амортизації доцільно встановлювати один метод за кожною групою об'єктів основних засобів. Окрім загальновизнаного сільськогосподарськими підприємствами прямолінійного методу, який має ряд переваг (простота використання, застосування для всіх видів активів, незмінність сум амортизації протягом років експлуатації), підприємство може встановлювати різні методи нарахування амортизації для різних об'єктів основних засобів. Таке своє рішення воно також повинно відобразити в обліковій політиці.

Переоцінка основних засобів проводиться, якщо їх залишкова вартість значно (більше, ніж на 10%) відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. Відмітимо, щоб уникнути переоцінки, можна наполягати на тому, що такого відхилення немає. Це можливо за рахунок того, що визначення справедливої вартості не переважане чіткими критеріями.

Упровадження середньозваженого методу відпуску запасів у виробництво, при продажі та іншому вибутті є актуальним у сучасних умовах господарювання сільськогосподарських підприємств і пов'язано з теперішніми умо-

вами непрогнозованого формування споживчих цін на ринку продажів. Його застосування дає змогу врівноважувати вартість перенесених на готові вироби, роботи (послуги) витрат сировини й матеріалів в умовах зростання цін і якоюсь мірою усереднити (урегулювати) за періодами одержувані прибутки.

Для обліку транспортно-заготівельних витрат в обліковій політиці сільськогосподарських підприємств необхідно відкриття окремого субрахунку, оскільки у відповідності до вимог НП(С)БО 9 вони включаються до складу первісної вартості запасів; інші витрати, що входять до первісної вартості запасів, придбаних у постачальника, щомісяця відносяться на вартість придбаних запасів.

Оцінку запасів та відображення її у бухгалтерському обліку здійснювати за найменшою з двох: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Важливим моментом при обліку доходів є дотримання принципу відповідності. Для цього визнання доходів і витрат повинно відповідати одному й тому ж методу, наприклад, методу нарахувань. Винятком можуть бути тільки відсоткові доходи, визначення щомісячної суми яких зумовлює певні труднощі. Але такі доходи, як правило, становлять менше ніж 1% загальної суми всіх видів доходів за попередній рік. Тож до такого виду доходів можна застосувати касовий метод.

Отже, сільськогосподарські підприємства можуть самостійно обирати методи обліку. Але при цьому основним критерієм при виборі того або іншого методу обліку по елементах облікової політики для кожного із них повинна бути економічна ефективність, оскільки від установлених методів обліку залежить не тільки об'єктивність і точність розкриття інформації у фінансовій звітності, а й величина чистого прибутку.

Висновки. Облікова політика висвітлює тільки методичні аспекти щодо ведення обліку на підприємстві. Це забезпечує максимальне дотримання принципу послідовності, тобто постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики, оскільки організаційні питання, які схильні до періодичних змін, вже не будуть впливати на зміну облікової політики на підприємстві. Усунення недоліків у формуванні облікової політики в агропідприємствах сприятиме обґрунтованості статей обліку й прийняттю правильних рішень користувачами бухгалтерської звітності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Амбросов В.Я. Облікова політика в агроформуваннях / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 2004. – № 7. – С. 96.
2. Бухгалтерський облік у сільському господарстві: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спец. «Облік і аудит»] / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця, к.е.н., доц. М.М. Коцупатрого. – Житомир: Рута, 2003. – 512 с.

3. Моссаковський В.Б. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні: [монографія] / В.Б. Моссаковський. – К.: Інтерпрес ЛТД, 2009. – 326 с.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства: Наказ Міністерства аграрної політики України від 17.12.2007 р. № 921. // Ліга: Закон – 2010. – № 1.
6. Басманов І.А. Теоретичні основи обліку і калькулювання собівартості промислової продукції / І.А. Басманов; под ред. проф. В.А. Новака. – М.: Фінанси, 1970. – 167 с.